

Враховуючи дані положення, можна стверджувати, що нотаріальне посвідчення договору простого товариства, на підставі якого учасники вносять у спільну власність належне їм нерухоме майно, не вимагається.

Підсумовуючи вищезазначені положення нормативних актів, можна прийти до висновків.

За договором простого товариства право власності від однієї особи до іншої не переходить, а в учасників такого простого товариства право власності виникає (набувається). Внаслідок цього, нотаріальне посвідчення такого договору не вимагається.

Право спільної власності учасників договору простого товариства підлягає державній реєстрації на підставі письмового договору простого товариства, за яким відбувається набуття (виникнення) права спільної власності в учасників договору, а не його перехід від однієї особи до іншої. В такому договорі простого товариства учасники повинні обумовити об'єкти нерухомого майна, які ними вносяться у спільну часткову власність, та розмір їхніх часток.

Відповідно, державну реєстрацію набуття (виникнення) права спільної часткової власності в учасників договору простого товариства на нерухоме майно повинен здійснити державний реєстратор, а не нотаріус.

Використані матеріали:

1. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб./Т. В. Боднар. О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін. за ред. О. В. Дхери. – К.:Юрінком Інтер, 2009.- 1200 с.

Кулик М. М., асистент кафедри цивільного права №2 НЮУ ім. Я. Мудрого

БЕЗДОКУМЕНТАРНА АКЦІЯ ЯК КОРПОРАТИВНИЙ ЦІННИЙ ПАПІР

Акції — це один з перших видів серед цінних паперів, які були випущені в пострадянських країнах СНД, в тому числі і в Україні, не на папері, а у безпаперовій формі (у вигляді записів у електронних базах даних). Тому науковці взагалі не відносили їх до цінних паперів. Так А. Л. Салатко було зазначено, що більшість акцій, облігацій та ін-

вестиційних сертифікатів, що обертаються в Україні, не є цінними паперами, оскільки вони не випущені у вигляді окремо існуючого документа (у матеріальній формі). Така ситуація виникла у зв'язку з прийняттям 25 травня 1994 р. № 247 Указу Президента «Про облік прав власності на іменні цінні папери та депозитарну діяльність» (в редакції Указу Президента України від 2 березня 1996 р. № 160), відповідно до якого «випуск цінних паперів може здійснюватись як у паперовій, так і у безпаперовій формі (у вигляді записів у електронних базах даних), які ведуть юридичні особи, що мають ліцензію на здійснення діяльності по веденню реєстрів власників іменних цінних паперів» [6, с. 44].

Бездокументарні цінні папери через повну відсутність речових елементів принципово не можуть бути віднесені до категорії рухомих речей без створення юридичної фікції, проте і не можуть вважатися звичайними об'єктами зобов'язального права. У цьому випадку «юридично неподільний» комплекс майнових прав утворюватиме єдиний об'єкт цивільних правовідносин, що і виступатиме предметом цивільних правочинів як «цінний папір» [5, с. 99].

Свого часу А. Л. Салатко було підкреслено, оскільки акція посвідчує не грошове або майнове право, а право членства в акціонерному товаристві і надає її власникові не тільки майнові (право на отримання дивідендів, право на участь у розподілі майна при ліквідації товариства), а й немайнові права (право на участь в управлінні товариством). З цієї причини при класифікації паперів за змістом виражених у них прав акції відносять до корпоративних цінних паперів, і термін «майнові права» не охоплює повною мірою прав, наданих власникам акцій [6, с. 43].

На думку Г. Н. Шевченко бездокументарні цінні папери характеризуються тим, що їх зміст (сукупність майнових і немайнових прав) міститься в рішенні про випуск, а їх приналежність визначеним особам фіксується в реєстрі власників іменних цінних паперів [7, с. 30].

За змістом прав, що в них містяться, цінні папери поділяються на речево-правові, зобов'язально-правові та такі, що містять право участі у підприємстві (корпоративні) [6, с. 39].

С. Я. Вавженчук зазначав, юридична та економічна література не містить єдиного уніфікованого підходу до розуміння поняття «акція». Втім, проаналізувавши низку доктринальних джерел, можна спостерігати виокремлення трьох основних підходів до розуміння юридичної природи акції, а саме: акція як документ; акція як майнове право; змішаний підхід,

за яким акція наділяється основними ознаками документа та майнового права. Зокрема, з цього приводу А. В. Майфат відзначив, що дійсно, можна спостерігати доктринальне розрізнення точок зору на поняття акції у трьох контекстах праворозуміння, а саме розуміння акції як документа, розуміння акції як майнового права (сукупності прав) та точки зору, що акція за своєю природою об'єднує як документ, так і майнові права.

Аналізуючи поняття акції у чинному законодавстві, О. В. Кологойда доходить висновку, що поняття «акція» можна розглядати у двох значеннях: з одного боку це найдрібніша частка статутного фонду (капіталу) акціонерного товариства, володіння якою надає право участі в акціонерному товаристві, а з другого — це документ (цінний папір) без установленого строку обігу, що засвідчує володіння найдрібнішою часткою статутного фонду акціонерного товариства та відповідно надає її власникові права акціонера, тобто учасника акціонерного товариства. Дуалістичне розуміння юридичної природи вказує на те, що О. В. Кологойда дотримується змішаного підходу до розуміння юридичної природи акції [3, с. 95-96].

Чинний Закон України «Про акціонерні товариства» [2] визначає корпоративні права як сукупність майнових і немайнових прав акціонера — власника акцій товариства, які випливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами. Відповідно до частини 1, 2 статті 20 Закону акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього акціонерного товариства. Усі акції товариства є іменними. Акції товариств існують виключно в бездокументарній формі.

В. Л. Яроцький зазначав, що характерне для більшості західних правових систем юридичне допущення (фікція) «прав на права» — права власності на зобов'язальне або інше майнове право — уможливило залучення до розгляду окресленої проблеми і прав, посвідчених бездокументарними цінними паперами. Відсутність матеріального носія правової інформації (паперового бланка) як правового засобу фіксації майнового права, що становить зміст цінного папера, все ж дозволяє законодавцю використовувати конструкцію власності (із використанням того ж юридичного допущення, фікції) і щодо бездокументарних цінних паперів [4, с. 223-224].

А. Л. Салатко було зазначено, що відмінності вимагають різного підходу до акцій — цінних паперів і акцій, що випускаються у безпаперовій формі. Природно, що різний підхід мусить розпочинатися з відмінностей у визначеннях. Цікаво, що такі відмінності існували і раніше: акції, що не випускалися у вигляді документа, у ЦК УРСР 1922 р. йменувалися «паями», а підприємства, що створювалися за принципом акціонерного товариства, але не випускали акцій, звалися «пайовими товариствами». При цьому підкреслювалось, що терміни «акціонерне» та «пайове» товариство, «акція» і «пай» у ЦК УРСР 1922 р. та в усьому законодавстві про акціонерні товариства визнавалися рівноправними.

Аналогічно вирішувалось питання і в російському дореволюційному законодавстві. Поряд з власне акціонерними товариствами у дореволюційній Росії існувала значна кількість підприємств, що називалися «товариствами на паях», єдиною відмінністю яких було те, що право участі в них належало не власникові акцій, а власникові паїв. Пай, таким чином, виконував ті ж функції, що і акція, проте ніхто не міг сплутати акцію і пай, не називав пай цінним папером, не дивлячись на його певну схожість з акцією у деяких аспектах, і не надавав паям властивостей, які вони не могли мати.

Що ж до самих підприємств, то російське законодавство, усвідомлюючи різницю між акцією та паєм, як і пізніше радянське, визнавало їх абсолютно однаковими за своєю юридичною природою і з точки зору закону не робило між ними жодної відмінності.

На практиці відмінність полягала у тому, що номінальна вартість акції була значно меншою за вартість паю, а кількість акціонерів у акціонерному товаристві була значно більшою за кількість власників паїв у пайовому товаристві.

Викладене дозволяє дещо інакше поглянути на тезу про новизну дематеріалізованої емісії цінних паперів, зокрема акцій, та відсталість чинного законодавства у цій галузі [6, с. 46-47].

Отже, у зв'язку з тим, що за чинним законодавством акції можуть бути тільки бездокументарними, тобто не існує матеріального носія інформації про них, тому визначення поняття акції як цінного папера, передбачене у частині 1 статті 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 року № 3480-IV [1] потребує удосконалення через визначення акції як бездокументарного пайового корпоративного цінного паперу. Це в повній мірі відповідало би змісту та правовій природі акції як цінного паперу в сучасній доктрині цивільного права.

Використані матеріали:

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Офіційний вісник України. – 2006. – № 13. – Ст. 857.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Офіційний вісник України. – 2008. – № 81. – Ст. 2727.
3. Вавженчук С. Я. Правове регулювання фондового ринку : навч. посіб. / С. Я. Вавженчук ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Гетьмана. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. – 582 с.
4. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) : монографія / В. Л. Яроцький. – Харків : Право, 2006. – 544 с.
5. Виговський О. І. Бездокументарні цінні папери в системі об'єктів цивільних прав / О. Виговський // Право України. – 2010. – № 12. – С. 95–100.
6. Салатко А. Л. Проблеми розвитку цивільного законодавства про цінні папери в умовах переходу до ринкової економіки / А. Л. Салатко // Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні: колектив. моногр. / Уклад.: Я. М. Шевченко, О. М. Молякко, А. Л. Салатко. – Харків : Консум, 1999. – Глава 3. С. 37-48.
7. Шевченко Г. Н. Право на бездокументарную ценную бумага / Г. Н. Шевченко // Бизнес, менеджмент и право. – 2006. – № 2. – С. 30–34.

Курінний А. С., аспірант кафедри цивільного права № 1 НЮУ ім. Я. Мудрого

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Страховання від перших днів існування як інституту і до сьогодні є досить дієвим інструментом захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб. Необхідність його виникнення була зумовлена наявністю певного ризику майнових втрат. Зокрема, навіть торгівельна діяльність передбачала можливість зазнати матеріально невігідних наслідків і мала ризиковий характер. Поступово виникала необхідність у створенні такого механізму, який мав би захищати інтереси осіб у випадку настання негативних непередбачених ситуацій не лише при здійсненні торгівельних операцій, а й за інших обставин.